

BERLYNAS – PAGRINDINĖ PASITARIMŲ TEMA

De Gaulle besąlyginiai gynė Vakarų teises

Paryžiuje Chruščiovas daugiau kaip dvi valandas tarėsi su prezidentu De Gaulle, ir jų pasikalbėjimas, kaip prancūzų vyriausybės kalbėtojas pareiškė, daugiausiai sukosi apie Vokietijos padalinimą ir jos buvusios sostinės Berlyno likimą.

Prez. De Gaulle pasitarimuose be kompromisų gynė Vakarų teises į Berlyną ir palaikė Vak. Vokietijos kanclerio Adenauerio reikalavimą Vokietiją sujungti laisvų rinkimų keliu.

Chruščiovas neigė tas teises ir pakartotinai grąsino pasirašyti separatinę sutartį su komunistiniu Rytų Vokietijos režimu, kas reikštų galutinį Vokietijos padalinimą.

Sovietų premjeras taip pat kartojė puolimus prieš vokiečių militarizmą grėsmę. Vienoje kalboje jis įspėjo, Vakarų Vokietijos apginklavimas branduoliniais ginklais ir raketomis atneštų "labai sunkias pasekas".

JAV atmeta sovietų pretenzijas

Jungtinės Amerikos Valstybės paskelbė praėjo karo susitarimą tarp sovietų ir Vakarų sąjungininkų, tuo atmesdamos pakartotinius sovietų teigimus, kad

Berlynas esanti Rytų Vokietijos dalis. 1944 rugsėjo 12 Londone pasirašytu susitarimu buvo nustatytos okupacinės zonos, kurias atskirų kraštų įgulos turės užimti, Vokietiją sumušus. Berlynas tame susitarime apibrėžiamas atskira, nuo okupacinių zonų nepriklausoma teritorija.

Dokumento paskelbimas ir jį lydėjęs valstybės departamento komentaras laikomas vienu iš pasirašymų artėjančiai viršūnių konferencijai. Chruščiovas ne kartą yra grasinęs, kad jei konferencijoje nebūsią susitarta Vokietijos klausimu, Sovietija pasirašysianti separatinę taikos sutartį su Rytų Vokietija. Tuo atveju, — jis pabrėžė, — sovietų teisės ir kontrolė Berlyne bei aplink jį būtų perduota į Rytų Vokietijos rankas.

Valstybės departamento paskelbtame susitarime dėl nugalėtosios Vokietijos pasidalinimo nėra nieko mini-

ma apie Vakarų sąjungininkų priėjimus iš Vak. Vokietijos į Vak. Berlyną. Sovietai separatine taikos sutartimi ir kontrolės perleidimu Rytų Vokietijai nori priversti vakariečius, kad jie tais klausimais vestų tiesiogines derybas su Rytų Vokietija, tuo būdu netiesiogiai pripažindami komunistinį rytinės Vokietijos pavergimą.

Vakarų pozicija, kaip iš šio dokumento paskelbimo matyti, yra, nepasisekus su Chruščiovu susitarti visos Vokietijos klausimu, ginti dabartinį status quo.

Vakarų Berlyno burmistras Willy Brandt, kalbėdamas Vakarų Vokietijos laikraščiniuose suvažiavime, reikalavo, kad abiejų padalintojo miesto dalių gyventojams būtų leista plebiscito keliu pasisakyti dėl Berlyno būsimojo statuso.

Sulipdyta Italijos vyriausybė

Italijos vyriausybės krizė, nusiųsusi visą mėnesį, bent laikinai buvo išspręsta, kai praeitą savaitgalį naujam premjerui Fernando Tambroni pasisekė su-

lipdyti vienos partijos--krikščionių demokratų kabinetą. Tačiau, partijai neturint daugumos nei vienuose rūmuose, jos amžius priklausys nuo to, kiek ją remis kitos partijos, o kai kurios jų jau iš anksto pasisakė, kad už ją nebusuosiandčios.

Buvęs premjeras Antonio Segni naujojoje vyriausybėje paėmė užsienio reikalų ministerio postą. Tai laikoma garantija, kad Italija nenukryps nuo ligšiolinio politikos kurso, t.y. glaudžių ryšių su NATO kraštais.

ĮVYKIAI KUBOJE

* KUBA piktu protestu iškėlė klausimą dėl amerikiečių laivyno bazėje dirbančių kubiečių jurisdikcijos, reikalaujama, kad jiems būtų taikomi Kubos įstatymai. Šiuo metu, pasiremdamos senomis sutartimis, amerikiečiai įstaigos, esą, globojančios kontrarevolucionierius.

Praeitą savaitgalį Kubos sostinėje Havanoje, įvyko platesnio masto muštynės tarp prokomunistų ir antikomunistų. Jose dalyvavo keli šimtai asmenų, daugiausiai studentų.

Meksikoje, pasmerkdamas dabartinį Castro režimą, pasitraukė iš posto ir užsienin išvyko Kubos laivyno attache Jaime Varella Canosa.

Šiuo metu New Yorke, Feigl Galerijoje--601 Madison Ave., atidaryta dailininko Adomo Galdiko kūrinių paroda, kurioje išstatyta dvidešimt paveikslų. Paroda gausiai lankoma ne tik lietuvių, bet ir kitataučių. Paroda bus atidaryta iki kovo 31 d. Nuotraukoje dailininkas Adomas Galdikas (iš kairės) su mūsų bendradarbe E. Čekiene ir Galerijos savininku Feigl.

V. Maželio nuotrauka

KO MACMILLANAS ATVYKO Į WASHINGTONĄ?

Pirmadienį Washingtonan atskrido Britanijos premjeras Macmillanas ir čia bandys su prez. Eisenhoweriu išspręsti kilusius nuomonių skirtumus dėl sovietų pasiūlymo atominį bandymų uždraudimo reikalą.

Susitikimas buvo paskubomis sutartas, nes britai bijo, kad prezidentas Eisenhoweris galės sutikti su tais jo vyriausybės ir kongreso nariais, kurie tą sovietų pasiūlymą laiką "netikru". Macmillanas, kaip iš Londono patiriama, yra linkęs priimti sovietinio plano "principus".

Pusantrų metų besitęsiančiose derybose sovietai atkakliai reikalavo, kad būtų sutarta uždrausti visus atominį ginklų bandymus: erdvėje, atmosferoje, virš žemės, po vandeniu ir po žeme. JAV siūlė kompromisą: uždrausti tuos, kurių draudimą būtų galima kontroliuoti ir kurie galėtų pakenkti žmonijos sveikatai, užnuodindami orą, bet išskirti požeminius, mažesnius kaip 15 kilotonų, bandymus, kuriems kontroliuoti dar neturima tinkamų priemonių.

Kovo 19 Sovietijos atstovas netikėtai pareiškė, kad Maskva pasirašytų JAV siūlomą sutartį, bet--tai svarbiausias nuomonių skirtumo punktas--Washingtonas ir Londonas turį atskiromis sutartimis įsipareigoti nevykdyti jokių sprogdimų po žeme.

Tas pasiūlymas buvo gvyai diskutuojamas tarp Londono ir Washingtono visą praeitą savaitę, sukeldamas nuomonių skilimą JAV vyriausybėje su britų vyriausybe, ir nepasiekta jokios vieningos nuomonės.

Bet britai tik kad derybos Ženevoje šiuo sovietų pasiūlymu pasiekusios lemiamą tašką, iš kurio yra dar du keliai: arba ieškoti naujų bazių deryboms, arba jas visai nutraukti.

Antradienį prasidedančiuose prez. Eisenhowerio--Macmillano pasitarimuose bus bandoma rasti vieningą nuomonę dėl sovietų pasiūlymo. Jau aiškėja, kad ir britai sutinka, jog negalima priimti sovietų pasiūlymo tokio, koks jis patiektas. Ar ir kaip jis bus modifikuotas, tuo tarpu neaišku.

Macmillano vizitas yra trečioji po II Pasaulinio karo britų premjero kelionė į Washingtoną, siekiant suderinti amerikiečių ir britų pažiūras atominės politikos klausimais. Anksčiau du kartus tais reikalais pas prez. Trumaną buvo atvykęs premjeras Atlee (1945 ir 1955 m.).

Dešimties valstybių nusiginklavimo konferencijoje Sovietai pareiškė, kad ji neleisianti iš oro kontroliuoti savo teritorijos, kol pasaulis galutinai nusiginkluos. Esą, prieš galutinį nusiginklavimą tokia inspekcija Sovietijai teturėtų vieną reikšmę--špionažą. Kokio masto ta inspekcija turėtų būti ir kada pra-

dėta, esą, tegalima būsią kalbėti tik tada, kai Vakarai pritaris esminiams sovietų plano principams--nusiginkluoti per ketverius metus.

Sovietija taip pat atmetė Vakarų pasiūlymą tuoj pat pradėti nagrinėti, koki pirmieji darbai ir kuri galia būtų pavesta tarptautinei nusiginklavimo organizacijai, Vakarų pasiūlymo pagrindiniai punktai buvo:

* Rytai ir Vakarai sutinka, kad vienas iš ankstyvųjų nusiginklavimo žingsnių yra kariuomenių sumažinimas. Mūsų pirmasis pasiūlymas yra sumažinti JAV ir Sovietijos armijas iki 2,100,000 karių;

* Mes sutinkame, kad tą su mažinimą turi prižiūrėti tarptautinė nusiginklavimo konferencija. Tuoj pat pradėjime nagrinėti, kaip ta organizacija turėtų veikti, kiek turėtų inspektorių, kurie ginklai būtų padėti į sandėlius ir t.t.

Sovietinis blokas tai apšaukė Vakarų pastangomis kinkyti arklį užpakaly vežimo. Pirmą, esą, reikią priimti sovietinį nusiginklavimo per ketverius metus planą, o tik tada... ir taip toliau. Tuo būdu konferencija jau antrosios savaitės pabaigoje pasiekė tašką, kuris būdingas visoms kitoms deryboms su sovietais.

PIETŲ AFRIKOS ĮVYKIUS SKŪS SAUGUMO TARYBAI

Azijos ir Afrikos tautų grupė nutarė pareikalauti nepaprastojo Jungt. Tautų Saugumo tarybos posėdžio, kad būtų apsvarstyti paskutinieji įvykiai Pietų Afrikoje, kurių pasekoje, kaip oficialiai skelbiama, žuvo 72 ir buvo sužeisti 184 žmonės.

Nutarimas buvo paskelbtas po dvi ir pusę valandos trukusio 21 valstybės atstovų posėdžio. Spaudai išdailintame komunikate grupė neramumus Pietų Afrikoje pavadino "masinėmis žudyinėmis" taikių ir nekaltų žmonių, kurie demonstravo prieš rasinę diskriminaciją ir segregacinius įstatymus.

Demonstracijas praeitą savaitę suorganizavo panafrikinis kongresas, kaip protestą prieš įstatymą, suvaržantį afrikiečių judėjimo laisvę ir reikalaujantį visą laiką su savimi turėti asmens dokumentus. Organizatoriai kvietė juodaodžius palikti namie dokumentus ir provokuoti policiją juos areštuoti. Vėliau pradėtos akmenimis daužyti policijos būstinės, o policija pradėjo šaudyti į minią. Taip išsivystė kruvinos riaušės, kurių pasekoje pramonė buvo priversta nutraukti darbą ir pakriko gyventojų aprūpinimas.

Policija svarbiuose neramumų židiniuose uždraudė bet kokius susirinkimus ir vykdė masines kratas bei areštus. Jų skaičius tiksliai nežinomas. Padarytos kratos ir eilėje organizacijų būstinių. Keletas negrų Johannesburge nubausti išplakti rykštėmis.

Pietų Afrikos riaušės sukelė daugelio kraštų, jų tarpe JAV, pasipiktinimą, tačiau P. Afrikos administracija pabrėžia, kad tai esąs krašto vidaus reikalas.

Azijos ir Afrikos tautų grupė, numato savo skundą

Jungt. Tautoms pagrįsti "grėsmė Afrikos taikai ir saugumui". Jungt. Tautų gen. sekr. Hammarskjöld spaudos konferencijoje pareiškė, kad JT charta turinti "tam tikras ribas, ką Jungtinės Tautos gali sakyti arba daryti", tačiau aiškesnės pažiūros šiuo klausimu iš jo nepatirta.

Paskutinėmis žiniomis, P. Afrikos policija, pagriežtinusi kitas tvarkos palaikymo priemones, atšaukė potvarkį, kuriuo buvo reikalaujama visą laiką su savimi nešiotis asmens dokumentus.

Trumpai iš viso pasaulio

* PENTAGONAS paskelbė didesnio masto posūkį JAV gynybos planuose, sulėtindamas Bomarc raketos gamybą ir paskubindamas satelito Midas programą. Iš tolo vairuojamoji raketa Bomarc yra skirta kovai su priešo bombonešiais, o Midas satelitas--sekimui tarpkontinentinių balistinių raketų erdvėje.

Tą posūkį iššaukė įsitikinimas, kad sovietų karinė galia vis labiau pervedama į raketas, palapsniui mažinant bombonešių reikšmę.

* AMERIKINIS Pionierius V. tarpplanetinis satelitas, išsivystas erdvėn prieš porą savaitių, jau nutolo nuo žemės daugiau kaip 2 milijonus mylių. Jo signalai girdimi puikiai, ir visi instrumentai veikia tvarkingai.

* GANA iš Australijos sakė 3,000 FN pusiatininių šautuvų už 450,000. Tie šautuvai sudarė NATO junginių ar

* JAPONŲ Vokietijoje buvo kairiarmi

KAIRĖJE: New Yorke Feigl galerijoje vykstančioje dail. Adomo Galdiko kūrinių parodoje, lankytojai R. ir T. Alinskai pasirašo į svečių knygą.

V. Maželio nuotrauka

KERALA - PO SEPTYNIŲ SAVAIČIŲ

Demokratija ar anarchija.- Kongreso partija žaidžia ugnimi.- Ūkinis chaosas tebeviešpatauja.

Septynios savaitės praėjo nuo rinkimų mažiausioje Indijos provincijoje Keraloje. Į šią nedidelę provinciją pasaulio dėmesys nukrypo tada, kai 1957 metais, išnaudodami sunkią ūkinę būklę ir kitų partijų nesutarimus, komunistai sukurta strategija bei propaganda laimėjo 60 iš 126 vietų parlamente ir dvejus metus atvirai kūrė "liaudies demokratiją" Pietryčių Azijoje.

Keralos problemos daugiausiai yra ūkinio pobūdžio. Nors ši provincija turi mažesnę beraščių nuosimintį, negu kitos Indijos dalys, bet jai nepasisekė sukurti sklandžiai veikiančią ekonominę mašiną ir pramonę. Ūkinių sunkumų iššauktas nepasitenkinimas visus gyventojų sluoksnius padarė jautrius komunistiniams pažadams, ir jie atidavė savo balsus už komunistus.

Tačiau labai greit pasirodė, kad ir komunistai nesugeba geriau už kitus spręsti specifinių provincijos problemų. Jų eksperimentai švietimo srityje ir kraštutiniai šuoliai ūkinėje sistemoje, kaip nusavinimo schemos, atgrasino kapitalo tekėjimą iš kitų Indijos dalių ir užsienio, tuo būdu iššaukdami valstybinį bankrotą. Indijos prezidentas buvo priverstas pakeisti komunistų vyriausybės centrinės vyriausybės įgaliojimus ir paskelbti naujus rinkimus.

1960 vasario 1 į rinkimines būstines atėjo 8 milijonai Keralos piliečių. Bendros pastangos įveikti komunistus buvo sujungusios tris demokratines partijas

glaudžiau, negu bet kada anksčiau, ir naujieji rinkimai Jungtiniam Demokratiniam Frontui atnešė ryškią pergalę: 94 iš 126 parlamento vietų teko fronto kandidatams, iš jų 63 kongreso partijai, 20 socialistams ir 11 musulmonų lygai. Bet komunistai, sujungę savo jėgas su nepriklausomaisiais, vis dėlto surinko 43% balsų, tapdami didžiausia pavienė partija valstybėje. Tai grėsmė, pro kurią tydomis negali praeiti nė didžiausias optimistas.

Bet dar liūdnėsni reikalas, kad jungtinis demokratinis frontas ligi šiol, per septynias savaites po rinkimų, vis dar nepajėgė sudaryti vyriausybės. Visos politinės prieštastys, ir tikslai, buvę toki efektingi priešrinkiminėje kompanijoje, išsisklaidė, vos tik rinkimus laimėjus.

Pirmasis kandidatas premjero postui buvo laikomas socialistų lyderis Pillai. Jis yra ne tik vienas atkakliausių kovotojų su komunizmu, bet ir daugiausiai patyręs politikas visame jungtiniame demokratų fronte.

Tačiau daugiausiai atstovų pravedusi kongreso partija paskelbė protestą ne tik prieš patį Pillai, bet ir prieš jo pastangas kabinetan įtraukti musulmonų lygos atstovus. Kongreso partijos ministrai jaučiasi negalį subordinuoti socialistui. Iš kitos pusės, musulmonų lyga atsisakė eiti kabinetan drauge su Sanker, Keralos kongreso partijos sekretoriumi.

Kongreso partija, nors ir turinti daugiau kaip pusę atstovų parlamente, atsisakinėja sudaryti vienos partijos kabineta, žinodama, kad ekonominė provincijos būklė, jeigu artimoje ateityje nebus gauta pagalbos iš šalies, pasidarys dar tamsesnė.

Tokių tamsių perspektyvų prieš rinkimus nepranašavo net patys didieji pesimistai. Jeigu centrinei kongreso partijos vadovybei nepasiseks suderinti trijų antikomunistinių partijų reikalavimus, visos pastangos išsigelbėti nuo komunizmo liks tuščios, nes provincija pateks į anarchiją ir taps komunistinės subversijos auka.

(tp)

ŽMONIJOS MAITINIMO PROBLEMOS

Vadinamą "mokslinių romanų" autoriai labai mėgsta žmonijos ateitį vaizduoti nerūpestingumo ir sotumo rojumi. Žmogus skraido iš planetos į planetą, visus darbus atlieka mašinos, Kasdien duona jam visai nereikia rūpintis: maistas iš to būsimio pasaulio yra visai dingę, maža piliulė aprūpina žmogų reikalingomis kalorijomis ir vitaminais.

Tačiau, kol tas universalinės piliulės amžius prasidės, žmogui reikės maisto. Ir kol nėra išrasta stebuklingoji piliulė, žmogaus mityba priklausys nuo to, ką duos geroji motina žemė. Todėl nenuostabu, kad pastaruoju metu vis dažniau iškyla klausimas: ar pakanka žmonijai maisto ir kaip ilgai žemė išmaitins savo gyventojus?

Daugeliui amerikiečių šis klausimas gali atrodyti gana naivus. Argi ne kasdien jie gali pavalgyti daugiau, negu reikia? Bet, tą klausimą paėmus platesniu mastu, pasigirsta tiesiog prietrenkiš atsakymas: 1960 metais badaus du trečdaliai žmonijos. Du iš trijų žmonių eis gulti, nepakankamai pavalgę.

Žodžiu badauti čia suprantamas nepakankamas, iš dalies klaidingas maitinimasis. Daugelis žmonių pasisotina, bet jiems stinga organizmui reikalingų vitaminų ir proteinų. Daugelis nedasimaitinusių net patys nežino savo tragedijos, bet ji egzistuoja.

"išrinktieji", turį "pažintįs" arba "storą kišenę". Eilinis moksleivis dažniausiai savo "moksline karjera" užbaigia, atsisveikindamas su "scientifico", kuri priilygsta amerikinei aukštesniajai mokyklai. H. M.

Badas yra senas, kaip žmonija. Apie badus pasakoja jau biblija. Šiandien badas yra ūkinė ir politinė problema. Esminės bado ir nedasimaitinimo priežastys yra:

1. neišlygintas santykis tarp natūralaus žmonijos prieauglio ir maisto produktų gamybos didėjimo;

2. santykis tarp pajamų ir perkamosios galios;

3. maisto produktų padalinimo problema, kurią lemia ūkiniai ir komerciniai faktoriai.

VISŲ GALIMYBIŲ IŠNAUDOJIMAS

Jau į klausimą, ar šiandien yra visiems pakankamai maisto, specialistai atsako neigiamai. Tačiau priešingai atsakoma, kai klausiamo, ar galėtų maisto visiems užtekti. Čia atsakymas yra tik teigiamas.

Tokios nuomonės yra Jungtinių Tautų Maitinimo ir žemės ūkio organizacija FAO (Food and Agriculture Organization) Romoje, kurios uždavinys yra spręsti žmonijos maitinimo problemą.

Jos direktorius dr. B. R. Senis Indijos nesenai pabrėžė, kad techninės galimybės maisto produktų gamybai padidinti esančios žymiai didesnės, negu šiuo metu turimos priemonės.

Nepaisant pasaulyje didėjančios industrializacijos, žemės ūkis ligi šiol tebėra didysis žmonijos verslas. Tačiau žemė toli gražu nėra pakankamai išnaudojama. Šiuo metu apskaičiuojama, kad pasaulyje dirbamos žemės esama 2,5 bilijonu akrų. Tai reiškia 10% viso žemės paviršiaus. Daugiausia išnaudojama žemė yra šiaurinėje vidutinio klimato zonoje, o tuo tarpu tropinėje juostoje žemė dirbama tik Azijoje. Jei likusi tropinės juostos žemė būtų paversta dirbama, jos plotai padidėtų dar 1 bilijonu akrų, tai yra, 40%.

Iš kitos pusės toje pačioje Azijoje, įrengus drėkinimo kanalus, būtų per metus galima gauti du ar tris derlius vietoj vieno.

FAO pradėjo pasaulinio masto "žygi prieš badą". Tačiau, be

Taip buvo išdavinėjama Amerika

HISSAS ILENDĄ SPĄSTUS

Tarp pirmųjų 1948 m. rugpjūčio dienų, kuriomis Elisabeth Bentley ir Whittaker Chambers davė pirmuosius parodymus, ir antrojo Alger Hiss'o pakvietimo praėjo beveik dvi savaitės. Per tą laiką slaptame priešamerikinės veiklos tyrinėjimų komisijos posėdyje Whittaker Chambers iškėlė tokių smulkmenų, kurios tegalėjo jam būti žinomos tik iš asmeninės patirties. Komisijos nariai pradeda įsitikinti jo parodymų teisingumu.

Per tą laiką Hiss'o klausimą palietė ir prez. Trumanas spaudos konferencijoje. Tiesa, jis buvo prezidentas, kurio įsakymu sudarytoji komisija išdubino išdavysčių klausimą, bet dabar jo partija atsidiūrė pavojuje, o Trumanas numato vėl kandidatuoti už kelių mėnesių įvykstančiuose prezidento rinkimuose. Todėl jis tiki, kad Hiss'ą reikia ginti.

Retas paukštis

Kai Alger Hissas pirmadienį, rugpjūčio 16, antrą kartą pasirodo prieš tyrinėjimų komisiją, jo pasitikėjimas savimi dar di-

desnis. Pirmąjį rundą rugpjūčio 5 jis nesunkiai laimėjo, o antrasis turėtų būti dar lengvesnis. Bet jis nežino, kad Chambers per tą laikotarpį komisijai pateikė naujų tikslų duomenų, ir tuos duomenis jau žino komisijos nariai.

Ir šis posėdis slaptas. Žurnalistai ir fotografai teileidžiami tik į rūmų koridorius. Pergalę įsitikinęs Hissas praeina siauru tarpeliu, kurį jam paliko.

Hiss'o apklausinėjimas net nepanašus į tardymą. Kalbamasi apie viską, kaip kokteilio išgėrimą. Tik vienas senatorius yra įtarus--tai respublikonas Richard Nixon. Aname slaptame posėdyje Chambers, jeigu jo ir neįtikino, tai bent padarė didelį įspūdį. Tačiau ir Nixonas stengiasi neišduoti savo įtarimų. Pabrėžtinai draugiškai jis klausia:

--Pone Hissai, ar jūs turite kokių laisvalaikio pomėgių?

Hissas nenujaučia, ką senatorius planuoja.

--Žinoma,--atsako jis,--žaidžiu tenisą. Domiuosi ornitologija, kaip ir mano žmona.

Senatorius McDowell, atrodo, taip pat susidomi pokalbiu. Rodydamas miną žmogaus, kuris nudžiuga, sutikęs į save panašų, jis klausia Hiss'ą:

--Ir mano pomėgis yra ornitologija. Ar jums teko kada matyti rustagę geltona galva?

Spąstai visada turi tą savybę, kad jų iš karto nepastebima. Jeigu Hissas dabar būtų pareiškęs: "Aš niekada tokio paukščio nemačiau"--Chambers būtų likęs melagiu. Komisijos narių daugumas tuo jau patikėtų elegantiško teniso žaidiko ir paukščių mėgėjo žodžiais.

Tačiau Carnegie Fondo tarptautinei taikai pirmininkas, apsvaigęs savo pergale praeitą kartą, nenujaušdamas lenda į spąstus, pareiškdamas:

--O taip, vieną tokį egzempliorių radau prie Potomako. Bet dar anksčiau esu pastebėjęs geltonagalvę rustagę prie Arlingtono. Jos visada suka lizdus toje pačioje pelkėje. Geltonagalvė yra retas ir itin žavus paukštis.

Pirmą kartą Hissas netiesiogiai patvirtino Chambers parodymus. Akimirka salėje viešpatauja visiška tylą. Tesigirdi tik popierio šlamėjimas, kai komisijos nariai verčia bylas, ieškodami Chambers parodymo apie rustagę.

Neįtikinąs paneigimas

Hissas pastebi, kad yra padaręs klaidą, tik nežino kokią. Jo akys pradeda gyvai bėgioti senatorių veidais, tačiau juose nieko negalima išskirti. Nukreipdamas temą, Nixonas klausia:

--Pone Hissai, pasakykite mums, kokius automobilius esate turėję?

Šis klausimas jau skamba kiek kitaip. Tiesa, senatoriaus tonas tebėra malonus, tačiau jaus griežtesnis, beveik kaip per tardymą.

Hiss'ą apninka abejonės. Jau deldamas jis pasakoja apie sa-

vo senąjį fordą:

--Aš jį padovanojau savo subnuomininkui George Crosley, kai nusipirkau dvivietį plymutą.

--Ar jūs esate tūlam Whittaker Chambers, arba "Carl", kaip jis save vadindavo, davę keturis šimtus dolerių, kad užpirtų automobilį?--klausinėja Nixonas.

Alger Hiss'o žvilgsnis nukreiptas kažkur virš senatorių galvų. Atsakymas pasigirsta ne iš karto, tarytum kalbėtų žmogus, kuris nori užpakaly savęs pasilikti pravaras duris:

--N-n-ne!

Tai pirmas prieštaravimas tarp Chambers ir Hiss'o parodymų, tačiau tas "Ne" nėra vieną neįtikina. FBI jau buvo išknisisi, kad tą pačią dieną, kurią Chambers gavo iš Hiss'o keturis šimtus dolerių, jo žmona Priscilla lygiai tokią sumą išėmė iš banko. Paklausta, kam ji tuos pinigus sunaudojusi, ji atsako:

--Pirkau baldus.

Tačiau ji negali parodyti nei kvito, nei baldų.

Melo detektoriaus baimė

Apklausinėjimas, kuris prasi-dėjo lengvu pasiplepėjimu, virsta tardymu. Alger Hissas patvirtino beveik visus parodymus Chambers'o, kurį daugumas komisijos narių pradžioje buvo linkę laikyti šmeižiku.

--Vienas iš jūsų kalba netiesą,--sako posėdžio pabaigoje vienas senatorius,--Meluoją arba Chambers, arba tamsta. Tačiau kuris bemeluotų, jis yra didžiausias komedijantas, bet kada pasirodęs Amerikoje.

--Ar tamsta esi pasiruošęs,--maloniai klausia Nixonas,--pasiduoti melo detektoriaus tyrimams?

Tas klausimas pritrenkia Hiss'ą, kaip smūgis žemiau juostos. Jis supranta, kad reikalai pasidarė rimti, labai rimti! Komisija gali turėti prieš jį tokios medžiagos, kurios jis nežino. Per paskutinį Chambers apklausimą, apie kurį jis tik gaudus girdėjo, matyt, švieson iškilo nemolonių dalykų.

Prisilėgtu balsu Hissas atsako:

--Melo detektoriaus duomenų negalima laikyti moksliškai patikimais. Todėl netikiu, kad ta procedūra būtų vertinga šiai bylai. Jos negalima laikyti nei man palankia, nei nepalankia. Todėl aš atsisakau.

Hissas nežino, kad Chambers tuo pat pareiškė sutikimą. Tuo būdu šis posėdis baigiamas aiškia jo priešų pergale.

Komisija dar nusprendžia abu buvusius draugus ir dabartinius mirtinus priešus suvesti akistatai. Hissas iš tos akistatos daug tikisi. Jis mano galėsias savo buvusį draugą priversti atšaukti savo parodymus. Jau anksčiau jis, aukštas valstybės valdininkas Alger Hiss, visada imdavo viršų. Chambers prieš jį pajusdavo menkavertiškumo kompleksą.

(Bus daugiau)

Dirvos skaitytojai kviečiami atidaryti taupymo sąskaitas lietuvių vedamoj Taupymo Bendrovėj, kuri:

- moka 4% metinius dividendus (dividendai išmokami birželio 30 d. ir gruodžio 31 d.)
- apmoka visas pašto persiuntimo išlaidas.

MUTUAL Federal SAVINGS

and Loan Association

Chartered and Supervised by the United States Government

2202 W. CERMAK ROAD • CHICAGO 8, ILLINOIS

Phone: Virginia 7-7747

John J. Kazanaukas, Pres.

LIETUVIŠKI SORIAI, JUODA DUONA. AUKŠČIAUSIOS RŪŠIES RUKYTĖ KUMPIAI. DESROS IR SKILANDŽIAI PIGIOMIS KAINOMIS GAUNAMI KRAUTUVĖJE

MARTHA & PETER LISAUSKAS

6409 56 ROAD, MASPETH 78, N. Y.

Telephone: TWaining 4-8087

Prekes siunčiame ir per pašta.

ISKIRPKITE IR ATSIŪSKITE ŠĮ KUPONĄ

Prašau atsiųsti

Nurodykit prekę

Nurodykit adresą:

Name

No.

Street

City

State

TRECIOKAS AGENCY

SENIAUSIA LIETUVIŠKA KELIONIŲ AGENTŪRA

Kelionių bilietų parūpinimas ir pinigų persiuntimas į visus kraštus

TAIP PAT IR VISOKIOS RŪŠIES APDRAUDA

Kur tik besiruostumėt keliauti, tuoj susirikiat su mūsų jetaiga

ALBINAS IR KAZYS TREČIOKAI

311 Walnut Street, Newark 5, N. Jersey

Telefonas: Market 2-4867

TRYŠ KOMENDANTAI

1919 metų rugsėjo pradžia. Kauno Apygardos Teismas nutarė su bylomis nuvykti į tolimiausią savo tuometinės apygardos kampaną — į Kretingą, ir ten keltą dienų paposėdžiauti. Tai buvo pirmoji Kauno Apygardos Teismo išvažiavimo sesija.

Kaunui Kretinga buvo, jei ir ne už geležinės už-

RAPOLAS SKIPITIS

džios atžvilgiu žemaitį, kaimietį.

10 val. prieš pietus sėdome Kaune į traukinį, o 6 val. po pietų pasiekėme Šiaulius. Stotyse jokių būfetų nebuvo. Maitinamės iš savo lagaminėlių. Aštuonios valandos kelionės, o ypač

sektų, kad mes negalėjome tame viešbutuke pasilikti. Tą pačią naktį pasitaikė šiošks toks traukinys Mažeikių link ir išvykome. Traukinio greitis tikrai neviršijo žemaitiškos kumelės, bėgančios riščia. O stotyse vėl ilgi nuobodūs stovėjimai. Tačiau turėjome ir malonumų. Naktis buvo šilta, kaip vasarą. Kai kuriose stotyse buvo augalotų medžių, kurių lapai, švelnaus vėjelio krutinami, taip paslaptingai šlamėjo, lyg jie būtų sekę kažkokią rudens pasaką.

Lietuvoje mane visuomet žavėdavo rudens medžių lapų šlamesys. Jis visai kitoks, negu pavasarį ar vasarą. Ypač naktį kaime, kai jokie kiti garsai nekludo klausytis to užburiančio šlamesio. Žavėjau medžių lapų šlamesiu ir dabar. O kai visai pavargau, sėdau į vagoną ir snaudžiau drauge su kitais kolegomis.

Važiavom pro Mažeikius, Latvijos Priekulę, Skudą ir Darbėnus. Pagaliau kitos dienos vakare jau buvome Kretingoj. Čia mus sutiko komendantas Tallat-Kelpša. Gaila, kad man nepasisėkė kiek daugiau sužinoti apie tą mielą Lietuvos karininką. Net vardo jo nežinau. O jis mums, atvykusiems iš laikinosios mūsų sostinės, buvo nepaprastai paslaugus. Jis mums parūpino švarias ir patogias lovas nakvynei ir visai tinkamas patalpas teismo posėdžiams, nors Kretingos miestukas buvo nuo karo labai nukentėjęs. Kitą dieną net mums šaunius pietus iškėlė. O, kas nuostabliausia, — pietų metu mūsų malonumui grojo komendantūros orkestras. Tokia prabanga anuo metu ir anomis sąlygomis buvo visai neįtikėtinas dalykas.

Prašau nepamanyti, kad Kretingos komendantas Tallat-Kelpša galėjo būti muzikas, turėjęs tokią pat parvė. Su muziku Juozu Tallat-Kelpša man teko moky-

Tuo laiku, kai Lietuvoje dar siautė bermontininkai, keliauti iš Kauno į Kretingą buvo tikras "karo žygis"... Nuotraukoje anuo metu Lietuvos kariuomenės divizijos štabas joja į mūšį.

Advokatas Rapolas Skipitis, Nepriklausomoj Lietuvoj ėjęs įvairias atsakingas valstybines ir visuomenines pareigas, dabar gyvena Chicagoje ir rašo praėjusio, įvykiais turtingo gyvenimo atsiminimus. Dirvos paprašytas atsiuntė prisiminimų pluoštą "Trys komendantai", kuriuos čia ir pradėdame spausdinti.

dangos, tai už Lietuvos priešų — bermontininkų okupuotos juostos. Nuo Kauno ligi Kretingos tėra nedaug daugiau kaip 200 kilometrų arba 120 amerikietiškių mylių, bet anuo metu ir anomis susisiekimo priemonėmis iš Kauno pasiekti Kretingą, reikėjo nemažiau dviejų, o kartais net trijų dienų. Man, kaip šio teismo prokurorui, reikėjo vykti kartu su teismu.

Ši pirmoji Apygardos Teismo išvyka į žemaitiją už bermontininkų okupuotos juostos, ano meto akimis žiūrint, buvo toks žymus įvykis, kad Teisingumo ministras Liudas Noreika matė reikalo painformuoti apie tai ir kitus vyriausybės narius. O Krašto Apsaugos ministro net paramos teko prašyti, nes Kretingoj, o galima sakyti ir visoj žemaitijoje, realioji valdžia buvo komendantų rankose. O civilinė administracija dar tik buvo organizuojama.

Žemaitijoje, už bermontininkų okupuotos juostos, tuomet buvo trys komendantai: Tallat-Kelpša Kretingoj, Bronius Zaleskis Telšiuose ir Povilas Plechavičius Sedoj. Krašto Apsaugos ministras Antanas Merkys paprašė manęs aplankyti visus tris čia minėtus komendantus, nes vistiek aš važiuojęs į bermontininkų atskirtą žemaitiją. O kai grįšiu Kauną, turėsiu jam papasakoti, kaip atrodo tų komendantų veikla. Ministras davė man atitinkamą raštą ir pažadėjo minėtiems komendantams pranešti apie mano atvykimą.

Į Kretingą važiavo pats teismo pirmininkas Vladas Mačys ir teismo nariai — Vincas Karoblis ir Kazys Oleka. Visi trys stiprūs juristai ir jau nejaunuoliai. Toks teismas galėjo imponuoti ir šviesuolį ir šaltokai nusiteikusį Kauno val-

ilgų valandų stovėjimas stotyse taip mums visiems nusibodo, kad nutarėm Šiauliuose nakvoti.

Šiaip taip gavome porą kambarėlių mažame viešbutuke. Bet lovos čia buvo tokios nešvarios ir pilnos in-

Pirmųjų skyrių turinys

Į senatorius išrinktas draugas Peppone gavo užduotį parinkti ir Sovietijon palydėti dešimtį patikimų partiečių. Don Camillo, grasindamas iškelti aikštėn jo slapta praturtėjimą ir įsivėlimą į skandalinę eferą, prievarta įsiskverbė į keliaujančių tarp spautuvinių Tarocci Camillo vardu. Kelionės metu jis užsiima tokiomis superkomunistinėmis agitacijomis, kad draugas Rondella netenka pusiausvyros, sudrasko partijos nario liudijimą ir išsiunčiamas atgal į Italiją. Peppone ir Don Camillo apgyvendinami tame pačiame viešbučio kambaryje.

V. TARPLANETINĖ CELĖ

Peppones "išrinktieji", išskyrus Don Camillo, sudarė nedidelį patikimų, išbandytų draugų būrelį. Nebuvo išimtis nė vargšas draugas Rondella, kurį klastingasis Don Camillo žaidimas buvo privertęs iškristi. Iš aštuonių likusiųjų sąmoningiausias atrodė draugas Bacciga; jis pakartotinai, visur ir visada teisingoje vietoje, giliu įsitikinimu citavo svarbiausias vietas iš šventųjų komunistinės doktrinos raštų.

Bet draugas Bacciga buvo kilęs iš Genujos, o genujiečiai, kaip žinoma, visada lieka genujiečiai, tai yra, praktiškai, į prekybą linkusiais žmonėmis. Tas polinkis į prekybą vargšui ir nusuko sprandą, vos tik Don Camillo nukreipė į jį savo žvilgsnį.

Reikalas atsitiko pirmosios oficialiosios vizito dienos popietę, kai mažoji grupė apžiūrino miestą. Pirmasis to apžiūrinėjimo etapas vedė į kaimyninę universalinės prekybos krautuvę. Draugas Jenka Oregovas draugei Nadiai Petrovnei padėdė svečiams išaiškinti, kad kiekvienas galįs pirkti, kiek tik širdis geidžia. Jis dar priminė, kad sovietinė vilnonių audinių produkcija 1965 metais pasieksianti aštuonis milijardus metrų, ir batų—penkis šimtus penkšiolika milijonų porų, o pasikui atsisotų prie durų ir tėsiribojų pastangomis stebėti, kad nei vienas neišeitų iš eilės ir neperliptų užtvoros virvę.

Žinoma, draugui Scamoggiai prireikė gausybės duomenų apie

valstybinės prekybos organizaciją ir todėl jis su drauge Petrovna pasuko į namų reikmenų skyrių. Peppone nesitraukė nė žingsnio nuo Don Camillo, o kiti pagal ūpą išsisklaidė milžiniškoje krautuvėje.

Ta milžiniška patalpa buvo perpildyta moterų. Labai daug jų dėvėjo darbininkiškus kombizonus, kitos—konduktorių arba laiškanėšių uniformas. Vos tik maisto produktų skyriuje gavusios savo dėžutes arba ryšulėlius, jos visos pasukdavo į drabužių skyrių, kur blizgančiomis akimis stebėjo išstatytus batukus, kojines, bliuskutes, sijonus, marškinius ir kitus moteriškojo garderobo reikmenis.

--Tikras komunistas,--kreipėsi Don Camillo į Peppone, --pasizymi savo kuklumu ir abejingumu nereikalingiems dalykams, taip parašyta mūsų šventosiose knygos. Taigi, čia galimi du atvejai: arba šios moterys nėra geros komunistės, arba šie daiktai, kuriuos jos tokiomis gašliais žvilgsniais ryja, dėl Sovietų Sąjungos pasiektos aukšto gyvenimo standarto nepriklauso prienereikalingų dalykų.

--Nežinau, į kur tu nori sukti, --nervingai atsakė Peppone.

--Aš tik noriu pasakyti, kad Sovietų Sąjungoje yra toks kasdienio suvartojimo prekių perteklius, jog moteris gali pateisinti savo norą nusipirkti kelnes ir apsirengti moteriškai.

Peppone vis dar nesuprato. --Kai tu už savo dešimt tūkstančių lirų gavai tiek negirdėtai daug rublių,--nesumišęs tėsė Don Camillo, --aš vis dar negaliu suprasti, kodėl tu tebeatsispirinėji pagundai ir nenuperki savo žmonai vieną tų gražių suknelių. Valstybinis sijonas iš val-

jam Statute buvo numatytos ir bausmės. Teismo pirmininkas arba prokuroras galėjo kelti papirkintojams bylas ir bausti. Bet tai nebuvo daroma, nes, matyt, rusų laikais, o ypač vokiečių okupacijos metu, kyšių davimas buvo įprastinis dalykas. Netepsi — nevažiuos, — taip sakydavo anais laikais, nes tikrovėje taip ir buvo.

Geras ir garbingas žmogus, teismo pirmininkas V. Mačys turėjo daug aiškinti, ypač moterėlėms, kurios, išvyniojusios iš nosinės 500 arba net ir daugiau vokiškų markių, dėjo pirmininkui ant stalo ir nusižemindamos prašė priimti.

— Prašau pasiimti atgal

(Bus daugiau)

V. RICKUS PAINTING-DECORATIG INC. RESIDENCINIS IR KOMERCINIS DAZYMAS

Korporacija turi pilnus apdraudimus. Įkainavimai nemokami. Klientų patogumui turime taip pat specialistus medžio, tinko ir kitiems namų remonto darbams.

Dabar jau yra pats laikas tartis dėl pavasario darbų.

Telefonuokite: PO 1-6035

658 E. 162 St., Cleveland, Ohio

stybinės medžiagos pagal valstybinį modelį valstybinių siuvėjų sukurptas ir pasiūtas, žinoma, niekada nepakartos tuštybės, kuria pasižymi kapitalistiniuose kraštuose private iniciatyva siūtos suknioms.

Peppone atkirto greit, lyg žaibas:

--Moteriai yra geriau dėvėti biaučių drabužį ir būti laisvai, negu vilkėti Christian Dor suknelis ir būti vergei.

--Tai yra visiškai teisinga, drauge, --pritarė jam Don Camillo, pagaliau savo žvilgsniu vėl, pagaudamas nuklydusią vištą.

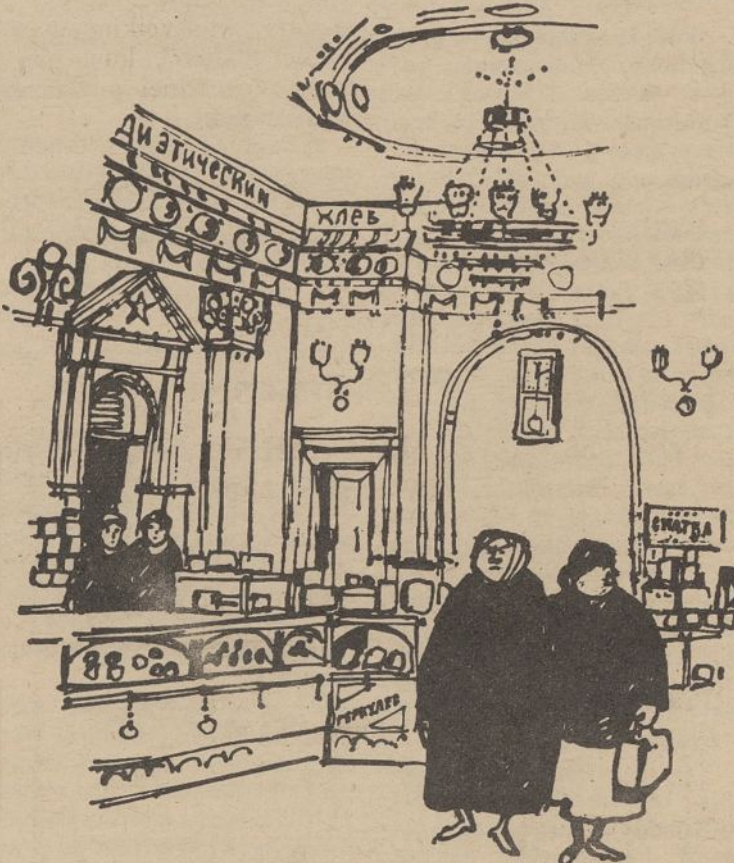
Draugas Bacciga buvo apsuksiai atsiskyręs nuo kitų ir karštai kalbėjo su kailių skyriaus

pardavėja. Jie vykdė žėruojančiai karštą, nors ir nebylų, apsiiktimą mintimis, kuris iš abiejų pusių buvo ginčijamas skaičiais, kuriuos jie pakaitomis rašinėjo į užrašų knygele.

Kai jie sutarė, draugas Bacciga iš po savo liemenės pradėjo traukti blizgančias popierines tuteles, kurias pardavėja nuostabiu greitumu slėpė po prekystaliu. Po to ji popieriun įvyniojo kailinę peleriną, ir prekyba buvo baigta.

Peppone nieko nepastebėjo, bet Don Camillo viską atidžiai stebėjo ir tuoj suvokė, apie ką reikalas sukasi. Dabar jam parūpo kuo greičiausiai grįžti į viešbutį.

(Bus daugiau)

Universalinės prekybos krautuvė

DIRVA

— THE FIELD —

Established in 1915
6907 Superior Avenue
Cleveland 3, Ohio
HEnderson 1-6344

Prenumerata metams: \$10.00 • Laikraštis išeina tris kartus savaitėje: pirmadieniais, trečiadieniais ir penktadieniais, išskyrus šventes.
• Redaguoja: B. Gaidžiūnas, V. Gedgaudas ir J. Palukaitis
• Redakcinę kolegiją sudaro: P. Bastys, E. Čekienė, R. Mieželis, J. Paplėnas, V. Rastenis ir St. Santvaras.

Didysis Maskvos riksmas

Greit bus penkiolika metų, kada buvo sulaužyta Vokietijos karinė galybė. Nubausti vadai, bet dar skaudžiau nubausta visa vokiečių tauta.

Vokietija buvo griuvėsiuose, o vokiečiai baimėj ir nusizeminime. Visi, verti ir neverti, galėjo į kiekvieno vokiečio kaktą drąsiai mėtyti akmenimis. Ir vokiečiai privalėjo tylėti.

Tada, Vakarų sąjungininkams tebežaidžiant vaikiškai, nerūpestingą draugystę su sovietais ir išmontuojant didžiuosius fabrikus, buvo galvojama Vokietiją paversti žemės ūkio kraštu ir ją amžinai už virvutės tampyti.

Sovietams išnaudojant pokarinę suirutę, grobiant kraštą po krašto, prasipilė ir Vakarų sąjungininkų akys. Fabrikų išmontavimas pritrilo, pradėta rūpintis karo griuvėsių valymu. O vokiečiai, atrodo tik to ir laukė. Šimtmečiais ugdytu tvarkingumu ir pareigingumu šoko gelbėtis. Atsirado darbo planai, jų vykdytojai, o darbininkais visa vokiečių tauta.

Ivyko stebuklai. Nugalėtoji Vokietija greičiau pakilo, negu nugalėjusi Prancūzija ar Anglija. Duotoji Amerikos pagalba buvo tiksliausiai sunaudota.

Ir šiuo metu, kada Vakarų Vokietija sparčiai kilo iš karo griuvėsių, prasidėjo didysis Maskvos riksmas. Riksmas suprantamas, didėjantis, riksmas pilnas baimės. Ir dabar, Chruščiovui ir Prancūzijai atvykus prancūzų lankyti, išvirtęs į grūmojimą Vokietijai.

Ir mes tą Maskvos riksmą pilnai suprantame. Vokietija ne tik ūkiniai atsikėlė, daugelį kraštų net pralenkė, bet ir kariniai nuolat auga. O atsimenant vokiečio kareivio sugebėjimus, paklusnumą vadams ir narsumą, Maskvai yra ko šaukti. Juk jei kada Maskvai kas į kailį pils, tai tik vokiečiai. Nei anglai, nei prancūzai, pagaliau nei amerikiečiai, to nepadarys. Maskva tai geriau už mus žino, todėl ir šaukte šaukia dėl augančios Vakarų Vokietijos galybės.

Maskva gerai supranta, kad amžinai negalės palikti į dvi dalis perskelta Vokietija. Todėl jos didžiausias uždavinys ir yra, rėkiant dėl Vokietijos grėsmės, savo pusę palenkti anglus. lenkti prancūzus ir kitus, kurie vokiečių darytas skriaudas atsimena. Ir taip lenkiant dar kartą apgauti: Vokietija turi tauti sovietinė. Jei ne iš karto, tai palaipsniui. Bet nė žingsnio atgal. Nes žingsnis atgal augins dar didesnę Vokietijos jėgą, kuri ilgai nei Maskvą privers trauktis į savo senus rubežius ar net dar toliau į rytus.

Kaip mes bežiūrėtume į Vokietiją, skaičiuotume iš jos natūras nelaimės, bet vieno niekad neturim užmiršti: be Europos valstybių lygsvaros ir stiprios Vokietijos, neateis ir Lietuvos išsivadavimo valanda. O jei įvyks visos Vokietijos susovietinimas, įvyks ir Lietuvos pavergimo ilgametis užantspaudavimas.

B. G.

KATRO TEISYBĖ--GRIGAIČIO AR ŠIMUČIO?

Darant Lietuvos diplomatinėje tarnyboje pakeitimus, A.L. Tarybos sekretorius P. Grigaitis "Naujienose", kovo 14 d. rašo:

"Kovo pradžioje lankėsi Washingtono p. St. Lozoraitis, išgirdęs apie p. St. Bačkio paskyrimą Lietuvos Pasiuntinybės sekretoriumi Washingtono. Tautininkai tikėjosi, kad Lozoraitis pareikš "veto" ir paskirs ką nors kitą (gal savo sūnų kuris dabar nebūti "džabo" Vatikane). Bet kai tariamas "diplomatinis šefas" atvyko į J.A.V. sostinę, jau buvo šaukštai po piet, jau buvo duotas valstybės departamentui sutikimas, kad St. Bačkis užimtų p. Kajacko pasiūlytą jam postą Pasiuntinybės sekretoriumi. Kaip po ministerio P. Žadeikio mirties, taip ir dabar, St. Lozoraitis ne tik negavo vietos Lietuvos Pasiuntinybės, bet Washingtonas su juo ir nesiskaitė. Valstybės departamentas, jo "šefystės nepripažįsta".

Tai tokią informaciją paskelbė A.L. Tarybos sekretorius P. Grigaitis apie naują paskyrimą Lietuvos Pasiuntinybėje Washingtono.

Dabar pažįstume, ką parašė A.L. Tarybos pirmininkas L. Ši-

mutis, "Drauge" kovo 22 d., pirmajame puslapyje:

--Bačkis perkeltas į Washingtoną, Lietuvos atstovo Washingtono, J. Kajacko iniciatyva ir Lietuvos dipl. tarnybos šefo S. Lozoraitio sutikimu, dr. S. A. Bačkis, ligi šiol ėjęs atstovo pareigas Paryžiuje, perkeltas į Lietuvos pasiuntinybę Washingtono patarėju.

Kadangi Grigaičio ir Šimučio informacijos apie tą patį dalyką yra skirtingos, prašytume pateikti informaciją. Visuomenė tuo domisi.

J. Jurevičius
Chicago

VAIKŲ TARPE IEŠKOKIME NE PRENUMERATORIŲ, BET SKAITYTOJŲ

T. Eidimtas, rašydamas apie Eglutės žygį Chicagoje (Dirva Nr. 33), kuris buvo surengtas paminėti mūsų vienintelio vaikų laikraščio "Eglutės" dešimtmetį, tarp kitko pastebėjo mano iškeltą mintį: "Ieškokime ne naujų prenumeratorių, bet naujų skaitytojų".

Šis reikalas yra tikrai opus. Daugelis iš mūsų sielojasi vaikų ateitimi ir lietuviškos sietimame krašte išsilaukimo reikala. Gerai mums žinoma, jog lietuvių tampa sūriūta su gimtąja kalba--lietuvių kalba ir lietuviškai spausdintu žodžiu. Ką ir kaip daryti, kad būtų mūsų

Konkursinė nuotrauka Nr. 53

--Kažin, ar košė jau išvirusi?--domisi tautinės lietuvių skautų stovyklos virtuvės "šefas".

TRUBADŪRO PREMERA CHICAGOJE

IZ. MOTEKAITIENĖ

Visame kultūringame pasaulyje operos menas labiausiai mėgiamas iš visų scenos menų todėl, kad jei drama, baletas, dailė ar instrumentinė muzika atstovauja daugiau vienalytį meną, tai operoje randame visus minėtus menus gražioje sintezėje, ir auditorija, klausydama operos, turi progos žavėtis visų menų simfonija. Tad ir operos artistams statomi sudėtingesni reikalavimai, nei kitų scenos menų artistams.

Europoje prie įgimto talento dar skiriama operinės karjeros pasiruošimui pusė tuzino metų, ir būsimas operos artistas lavinamas ir auklėjamas konservatorijoje vispusiškai atžvilgiais: balso, vaidybos, plastikos, scenos technikos ir dar pridėdama įvairius šakotas muzikinius paruošimus. Kada toks artistas atsiduria operos scenoje, jis savarankiškai be režisoriaus pagalbos pajėgus ne tik apsiirngti, bet pagal kuriamą tipą apsigrimuoti, eiti su muzika be dirigento rodomų įstojimų, vaidinti atstovaujama charakterio ribose, žodžiu, jis profesionalas. Išvadoje--operai vieno balso nepakanka.

Chicagoje jau ketvirtą kartą lietuvių vyrų choras "Vytis" išleidžia kasmet po vieną operos premjerą. Prieš šį šeštadienį Trubadūro premjera Marijos Aukštesnės mokyklos perplodytoje salėje paliudijo, kad operai lietuvių dėmesys milžiniškas, kad ją mylime ir jos parengimus gausiai lankome. Lietuvių operai entuziazmas yra vis dar kilimo stadijoje ir reikia laukti, kad jis pasieks aukščiausią tašką lietuviškos operos pastatymu Chicagoje.

Jei pirmieji verstinių operų pastatymai buvo sutikti su tokiu entuziazmu, kad net muzikos kritikai juos priėmė nekritiškai, tai ketvirtais metais, nuleidžiant Trubadūro uždangą, jau pasigirdo savotiškos publikos replikos: "Gražu, bet kad jau taip ilgai vienoda...". Arba: "Nespėjau perskaityti libreto ir niekaip negaliu suprasti, apie ką dainuoja." Kodėl?

Trubadūro solistų sąstatas su viena maža išimtimi tas pat nuo pirmųjų operų: artistai turėtų būti pažengę! Tačiau, atrodo, publika praradę nesamoningai, kad dabartinis solistų bei choro sąstatas nėra profesiškai pasi-

jaunųjų suprasta, arba kuriuo keliu tai jiems patiekti, jog jie galėtų visa pasisavinti, kaip kad pasisavina anglų kalba spausdintą žodį. A.L.M.-jų Sąjungos vardu yra siūlyta Liet. Bendruomenės organams. Nenoriu tų minčių čia kartoti, bet norėčiau atkreipti skaitytojų dėmesį, jog tuo reikalu reikėtų palaukti ir tikėtis, kad jie padarys objektyvų sprendimą ir visuomenę supažindins.

T. Eidimto straipsnelis dar tuo įdomus, kad jis mato "Eglutės" darbų ir charakteringą mintis, o ne autoritetus, kaip dažnas mėgsta matyti.

V. Binkis,
Chicago

IZ. MOTEKAITIENĖ

ruošęs visai operos artisto plačiai amplitūdei, ir kad vien tik balso nepakanka, kaip nepakanka nei žavingos figūros, jei ji tik statula. Taip pat solistas operoje negali būti tik viena styga orkestre, bet turi dar vaidinti ir duoti žodį, frazę, turinį, charakterį.

Operos meno vadovas Kučiūnas prieš premjerą pareiškė visuomenei spaudoje nuomonę, paremtą motyvais, kodėl šiais metais pasirinktas Trubadūras: jis lengviausiai pastatomas šiuo metu esamo operos personalo pajėgumu. Dėja, jis nenumatė ypatingų tos operos sunkumų, kas ir suteikė nelauktą blankumą Trubadūro premjerai. Trubadūras jau skina laurus pasaulio operose 107 metai. Daugelio muzikų, jis žiauriai nepripažįstamas, o scenose išsilaiko virš šimtmečio! Reiškia, ši opera yra kažkuo verta pasaulio dėmesio.

Nesigilinant į operos turinį, kurs yra labai tragiškas (net anglai jį vadina ne Trubadūru, bet "Azučenos kerštas"), jo muzika tipiškai lengva, itališkai žaisminga maršų ir šokių ritmais, dažnai turiniais nesiderinančiais su muzikine išraiška--bet dėlto ir į pareigojanti solistą dar ryškesne dikcija, bei vaidyba, nei kitose operose, paduoti žodį, frazę, jausmą, charakterį ir tiek sustiprintą vaidybą, kad opera būtų suprantama, nevienoda, nenuobodi, ir kad būtų galima skirti, kur vyksta įvairiose jausmų ir painiavų situacijose kulinacijų bei atomazgos; kur veikėjas kenčia, džiaugiasi ar kitus jausmus reiškia. Tragiškas turinys, plaukdamas žaisminga-

me melodijų ritme, kur nepaliaujamai orkestre skamba visų veikėjų melodijos, profesiniam artistui labai palengvina ėjimą kartu su orkestru.

Bet Trubadūro premjeroje buvo jaučiama atvirkščiai. Atrodo, kad, renkantis Trubadūrą, kaip lengviausiai pastatomą, dar nenumatyta ir šio sunkumo, kad premjeros solistai dar nepajėgia girdėti orkestro, ir kad mažiau- nesutapimas solistų ar choro su orkestru labai ryškūs ritmiškoje operoje ir pastebimas net muzikiniai neišlavintos ausies.

Ritminių spragų buvo ypač gausu šį kartą, kas liudijo, kad dainininkų vienintelis rūpestis tebuvo balsas. Galbūt operos ritmų greitis jau per daug stingdė veikėjus: daugumoje jie ne vaidino, bet pasitenkino mažais patirpenimais vietoje, bijodami pamesti iš akių dirigento lazdelės. Nepsichologiškai rankų praskėtimai ir nuleidimai tai dar ne vaidyba. Tai nereiškia, kad jie visi nemokėtų vaidinti ateityje. Čia viena iš dviejų: pastatyme neįaučiama operos režisoriaus, arba jauni solistai dar neįsisamonię vaidybos reikalavimų operai. Per ketverius metus jau ir operinės vaidybos galima reikalauti iš pastovios operos trupės

Reikia pabrėžti, kad operą režijsuoti tegali tik operos žmogus, bet ne dramos ir nei kitų viena-lyčių scenos menų režisoriaus. Veiksma, judesys muzikoje reikalauja visai kitokios vaidybos, nei dramos ar pan. Laimei, tokiu talentingu operos režisoriu "Vytis" galėjo rasti Chicagoje; tačiau nežinia, kodėl jie jį nepanaudojo per visus ketverius metus. Tiek laiko ruošiantis ne

tik vokališkai bet ir vaidybiškai, gero operos režisoriaus priežiūroje, tikrai ir rezultatas būtų teigiamai kitas.

Tačiau, laimei, premjera turėjo "Nugarkauči"--Alės Kalvaitytės ir Algirdo Brazio asmenyse. (Būčiau irgi nuomonės, kad šios operos pavadinimas tikrai tinkamesnis "Azučenos kerštas", nes vyraujantis operos charakteris Trubadūre yra Azučena).

"Vytis" yra sveikintina, kad nepabijoję pakviesti Azučenos rolei vienos tikros operos profesionalės Alės Kalvaitytės (ko paprastai "Vytis" vengia), kuri savo repertuare dar Lietuvoje buvo sukūrusi nemirtingą Azučeną. Jos Azučena Chicago premjeroje buvo dar didingesnė charakteriu ir tokiu vaidybinu įsijautimu ir spalvingumu, kad jos scenose net lėčiau operos partneriai buvo regimai elektrizuojami, dinaminami, o tragiškosios vietos stingdė žiūrovų kraują. Vokališkai Alė Kalvaitytė turi reto didumo bei grožio mezzosoprano ir yra dar pačiame savo talente išsivystyme bei pajėgume. Jos vienintelės ir dikcija buvo suprantama ir geriausia, Gaila, kad "Vytis" perretais metais jos nepakviėt "Carmen" rolei, bet visus tris spektaklius užkrovė debutantei Stempužienei.

Algirdas Brazis--vos įžengė scenon grovo Lunos vaidmenyje, buvo publikos pasitiktas su repelika: "Štai kur tikras operos artistas". Jis buvo vienintelis iš vyrų: operiškos vaidybos ir laikysenos, publiškai suprantamas ir aiškiai perduodąs savo rolės žodžius auditorijai. Jo balsas visuomet didelis, platus, gražaus tembro, operiškas, tačiau šį kartą turėjo blankių gaidų, vietomis lyg kitos dainininko dainuotojui, o vietomis gražiais nuansais užpildydavo visą salę. Tas liudija solisto nepakankamą rolės įdavinimą. Tačiau jo grovo charakteris buvo tobulai išlaikytas per visą veiklą.

Manrico--Stasys Baras buvo geroje formoje, tik, pasiekus jau gana aukštos balso technikos, dar reikėtų jam išlyginti ir garsą "i" skambumą, nepalikant jo prisilęgo gerklėje be reikiamo rezonanso. Kaip operos solistui jam reikia dar daug padirbėti sceniškai, kad nereikėtų bijoti sceninių judesių; patartina atsarčiai rinktis scenines pozas, jausiti partnerį scenoje ir siekti aiškesnės dikcijos. Netarti garsą "v" vietoje garsą "l", paastrinti "s". Šie trūkumai labai neigiamai talkininkavo jo milžiniškam balsui premjeroje. Bet prityrusio operos režisoriaus priežiūroje, be abejo, tai būtų išlyginta.

Leonora--Danutė Stankaitytė--reto gražumo dramatinis sopranas--tačiau jos operinis charakteris buvo vienas iš silpniausių. Ar ji kenčia, ar myli, ar džiaugiasi--visa paslėpta vieno- doje veido išraiškoje, atrodančioje--lyg primityvinio graikų dramos maskė. Solistės dikcija buvo tokia neaiški, kad net sunku buvo skirti, kokia kalba įnai dainuoja. Judesiai daugiau didingos matronos, bet ne jaunutės mylinčios Leonoros, ir toki nelaivai, kad ji atrodė dažnai prikalta vienoje vietoje, ir savo vaidybą dažniausiai reikė tik psichologiškai nepateisinamų rankų pakėlimu ir jų nuleidimu. Tas pat buvo pernai Mikaelos vaidmeny sceniškumo atžvilgiu. Gaila, kad kritikai pagaili pedagoginių pastabų ir palieka artistą tose pačiose klaidose. Per tiek gražaus laiko būtų sulaukta Stankaitytės pažangos ir sceniškai. Linkėtina jaunai menininkei, turinčiai didelių operinį dramatinio soprano balsą, taip pat dekingą scenišką išvaizdą, siekti ne tik vokalinio meno aukštųjų, bet lygia greta tobulintis kituose operos solistė privalomose menuose, kas yra būtina solistės asmenybei.

Fernando-Jonas Vaznelis jau ne debutantas operoje, tačiau jo artistiškas--nei žingsnio į priekį. O nuostabiai gražus balsas, pilnas, plačios apimties, pakankamos operai jėgos ir techniški jau gerai valdomas, nors smulkių gaidų grupėse trūko preciziškumo. Jo nepateisinami stagnaciniai judesiai pirmame operos kareivių paveikslė--vietoje gyvybės, kuri yra ir muzikoje.--jo dainavimas, sėdint kėdėje, tiesiog migdė klausytojus. Tokiu flegmatiku jis iš-

(Nukelta į 5 psl.)

Polemika

Naujienų "defyvizmas"

Naujienų apžvalga dar kartą grįžo prie Rastenio. Cenzūruoja jo kalbą, pasakytą Montrealy, nepriklausomybės šventės iškilmėse.

Kalba, sako, buvusi ilgoka. Nors kiek galima išsitikinti iš ištisai Dirvoje ir Nepriklausomoje Lietuvoje išspausdinto teksto, ji tetruko apie pusvalandį, taigi buvo apie trigubai trumpesnė už Naujienų redaktoriaus prakalbas.

Ypač tema buvusi negera. Lietuvos nepriklausomybės minėjime, girdi, nedera kalbėti apie tai, ar Lietuvai geriau būti priklausomai, ar nepriklausomai. Apžvalga parinko ir ištraukų iš kalbos. Parinko taip, kad atrodytų, lyg Rastenis būtų iš tiesų varęs "propagandą prieš Lietuvos išlaisvinimo pastangas". Išvadoje klausia, ar tautininkai tokiai propagandai pritaria...

Tokiam "rimtam" klausimui išaiškinti geriausias būdas bus parinkti ištraukų iš tos pačios Naujienų apžvalgos. Ir parinkti jų visiškai tokiu pačiu būdu, kaip ta apžvalga rinko ištraukas iš V. Rastenio kalbos.

Naujienose yra parašyta: "Tai-

gi--reikia nedaryti rinkliavų Lietuvos išlaisvinimui, neremti organizacijų bei komitetų... Apie Lietuvos pavergėjų piktadarybes nė žodžio. Apie kovą už laisvę nė žodžio. Apie Jungtinių Valstybių nusistatymus Lietuvos klausimu nė žodžio". Klausime, ar socialistai pritaria tokiai Naujienų propagandai?...

Apžvalga, žinoma, sušuks, kad tie sakiniai ne Naujienų nuomonė, sako, ir kad šitaip negalima citatas atrankioti. Sutinkame. O taip atrankioti, kaip Apžvalga atrankiojo iš V. Rastenio kalbos--tai galima, tai gerai? Ar tai apžvalga, ar... "defyvizmas"?

P.S.: "Defyvizmas"--lietuviškoje spaudoje pirmą kartą pasirodęs žodis. Naujienos sako, kad jo reikšmė esanti "atsisakymas kovoti". Panašios reikšmės tarpautinis žodis lietuvių spaudoje esti vartojamas, bet jis rašomas "defetizmas" (pagal prancūzišką "defaitisme" ištirimą). Angliškai tas žodis, tiesa, tariamas kaip "defyvizmas" (rašomas "defeatism"), bet kadangi tai reikšmė jau turim prigijusi "defetizmas", tai Naujienų "defyvizmas" tegu sau lieka pavadinimu. Naujienose yra parašyta: "Tai-

Trubadūro premjera...

(Atkelta iš 4 psl.)

silaikė visoje operoje. Čia vien tik operos režisūros kaltė, kad tokį plepų Fernando pavertė gyvybės nerodančiu seniu. Priesimenų šioje rolėje Lietuvoje Antaną Kučingį, kuris buvo sukūręs tokį elastišką ir aiškiažodį Fernando, kad ta mažutė pletkų scena buvo pati įdomiausia operos atrakcija, vedanti į operos gyvenimą su didžiausiu susidomėjimu ir laukimu. Linkėtina Vazneliui perkurti Fernando, arba kokią nors sukurti, kad scenoje girdėtume ne gražų Vaznelio balsą, bet jo vaizduojamą Fernandą.

Kiti mažesnės rolės buvo Inez--K. Bertulienė, Ruiz--J. Savrimavičius, Čigonas--B. Maciukevičius ir pasiuntinys--V. Momkus.

Operos moterų choras mažame pasirodyme skambėjo daržiai ir švelniai.

Operos vyrų choras, paprastai labai gerai susidainavęs, premjeroje buvo nedrąsus su įstojimais... Tačiau-tai labai darnus vienetas, ir iš jo galima tikrai laukti kultūringų pasirodymų net sudėtingesniuose veikaluose: oratorijose, kantatose ir pan., kur choristai nebūtų kankinami vaidybos. Operos dirigentas A. Kučinas parodė žymiai daugiau patirties dirigavime saikingesniais judesiais, kurių gausumas, pirmąsias operas diriguojant, net blaškydavo publikos dėmesį. Akompanavimas Lyric operoje jam padaręs sveikintinai geros įtakos. Jis sėkmingai derino nedidelį profesionalų orkestrą su mėgėjiškais Trubadūro aktoriais nesklundumais. Visumoje--Trubadūre buvo gausu melodingo stipraus dainavimo, bet premjeroje trūko spalvingumo, vaidybos ir ypač dikcijos.

Dailininko Virkau Trubadūro dekoracijos buvo labai vykusios mažai scenai. Jų neperkrovimas darė didelės erdvės įspūdį.

Operos rengėjai yra komplimentais vaišinami už lietuviškos operos tariamą tobulumą--"Antroji po Lyric operos Chicagoje"--tačiau reikėtų kritiškai priimti ir mandagaus amerikiečių komplimentus. Gaila, kad Lietuviška opera, statoma mažoje, operai nepritaikintoje salėje su mažu ribotu orkestru, jau netenka visų "Grand operos" pretenzijų.

Laukiant lietuviškos operos pastatymo, ar nereikėtų rengėjams ją perkelti į tikrus operos rūmus su pilnu orkestru ir vietoje įprastų trijų spektaklių pasitenkinti vienu (Operos rūmuose tilptų daugiau publikos vienu atveju, nei dabar trimis).

Gal būtų tos pačios išlaidos, bet geresnis rezultatas. Tik reikėtų paruošti operos sąstatą su operine drausme. Tam vokalinis lietuvių dainininkų pajėgumas pakankamas, tik ji reikėtų pakelti į profesinį lygį, su dar kietesniu darbu ir nebijoti profesinių lietuvių operos menininkų tautos. Būtų labai sveikintinas didžiausias Lietuvos operos dirigento V. Marijošiaus talkininkavimas. Tad amerikiečiai komplimentus pakeistų į pripažinimą ir galbūt, viena kita socialinė jėga patektų ir į pasaulinio garso operą Amerikoje ar kitur. Miniatiūriniai pastatymai žiauriai žaloja operą, kuri yra parašyta didingiems pastatymams.

Vertinant premjerą profesiniu ir pedagoginiu atžvilgiais, gal kiek peršykščiai išėjo su komplimentais už operos kolektyvo nuopelnus. Be abejo, plačioji publika nestato tokių reikalavimų parengimams. Jie ateina priimti ar atmesti. Tačiau menininkams plaukiant į platesnius vandenis, kiekviena kritiška pastaba yra sveika. Pedagogiškų kritikų ypač trūksta lietuvių scenai. Stebint 10 metų įvairiausių Amerikos scenos parengimus, kaip taisyklė: prieš artistui užlipant į sceną jis reklamos apvainikuojamas būtais ir nebūtais pasisekimais: jei buvo kartą išvykęs gastrolėms už miesto, tai jau "apvažinėjęs visą Ameriką", "su tokiu talentu, kokio dar niekas negirdėjo nei nematė" ir t.t. O kai jau lekiamas tokios retenybės pamatyti, tai dažnai jau programoje skamba tam talentui laidotuvių varpai, ir jis po savo laurais palaidojamas čia pat. O jei dar kartą bus pakviestas, tai su juo rengėjai jau nesusikalbės. Nes turės reikalo su garsiausiu iš garsiausių ir jau nieko nedirbančiu, nes gatavas!

Panašiai laurais buvo apvainikuoti ir pirmųjų operų pastatymo jaunieji artistai ir ne jų kaltė, kad jie paliko nepažinę. Bet kadangi iš scenos meno dar niekas Chicagoje negali pragyventi, ir tobulinimui telieka atliekamos valandos, tai ir to profesionalumo negalima tiek išskirti iš operininkų. Ir "Vytis" operos trupė tėra operos mėgėjų plačiaja to žodžio prasme. Todėl ir Trubadūro premjeroje buvo taip jaučiamas nepažangumas ir mėgėjiškumas, ko nebūdavo laisvos Lietuvos operų spektakliuose.

Izabelė Motekaitienė

Dirvą pasiūlyk savo kaimynui susipažinti

Clevelande skaučių suruoštoje Kaziuko mugėje jaunimas dideliu dėmesiu sekė savo vienmečių pasirodymus scenoje. Nemažai buvo ir vyresniųjų.

V. Plodžinsko nuotrauka

ATSISVEIKINIMAS SU DIDELIU JAUNIMO REMĖJU

Neseniai Lietuvoje miręs Juozas Vanagas - Simonaitis

Juozas Vanagas-Simonaitis

Iš Lietuvos pasiekė žinia, kad Kaune, savo nuosavame stilin-game name, Perkūno Alėjoje (dabar Montvilos gatvė), eidamas 86-tus metus, vasario 11 dieną mirė žinomas visuomenininkas Juozas Vanagas-Simonaitis. Vasario mėn. 13 d. būrelio būčiųlių ir giminių buvo palydėtas ir palaidotas Biruliškių kapinėse (Kaune).

Juozas Vanagas-Simonaitis yra gimęs 1874 metais Kiburių bažnytkaimyje, Vaškų valsč., Biržų apskr. Pradžios mokyklą baigė Kiburiuose, vėliau mokėsi Bauskėje, kur baigė viduriniųjų mokyklą. Po to kurį laiką dirbo įvairiose Rusijos vietovėse, kol apsisitojo Maskvoje. Čia vėl mokėsi ir baigė Augštuosius Buhalterijos Kursus. Pradėjo tarnauti banke, Uoliai dalyvauja lietuviškojo veikloje, dainuoja chore, aktyvus vaidintojų grupės narys.

Prieš Pirmąjį pasaulinį karą netoli Vilniaus, Valkininkuose, lietuvių pastangomis ir kapitalu buvo įsteigtas cemento fabrikas. J. Vanagas kviečiamas į fabriko administraciją ir atvykęs visa širdim tam darbui pasišvenčia. Tačiau karo veiksmai verčia fabriką ir personalą evakuotis į Rusijos gilumą. Jonas Vanagas vėl atsiduria Maskvoje. Čia tuojau įsijungia į karo pabėgėlių šelpimo darbą. Jis yra vienas iš labiausiai pasidarba-

vusių Augštųjų Mokyklų Lietuvos Studentams Šelpti Dr-jos narių. Didžia dalimi yra jo nuopelnas, kad toji draugijos veikla buvo toliau tęsiama Nepriklausomoje Lietuvoje.

Caristinei Rusijai subirėjus ir Lietuvai pasiskelbus nepriklausoma valstybe, tūkstančiai karo pabėgėlių pradėjo grįžti Lietuvon. Jų grįžimui palengvinti buvo sudarytas komitetas, į kurį J. Vanagas tuojau įsijungė ir dirbo, kol tas darbas buvo perimtas įsteigtos Lietuvos pasiuntinybės.

J. Vanagas į Lietuvą grįžo 1921 metais. Nuo 1922 metų pradžios pradėjo eiti atsakingas Žemės ūkio Ministerijos buhalterijos direktoriaus pareigas. Tose pareigose, be pertraukos, išbuvo iki 1940 metų rugpjūčio mėn., kada užplūdę bolševikiniai okupantai ir jų pastatyti lietuviški komisariatai jį, kaip ir daugelį kitų, iš tarnybos atleido.

J. Vanagas šalia atsakomųjų pareigų Ž. ūkio Ministerijoje, kaip atskaitomybės žinovas, nekartą buvo kviečiamas talkinti kitoms žinyboms. Žemės ūkio Rūmai buvo pavedę suorganizuoti žemės ūkio sąskaitybos skyrių. Buvo ilgametis Lietuvos Banko ir Žemės Banko kontrolės komisijų narys. Tarnyboje buvo darbštus, punktualus ir pareigingas.

Be tiesioginių tarnybinių pareigų, komisijų ir posėdžių, J. Vanagas rado laiko dirbti šakotą ir pozityvų visuomeninį darbą. Jis priklausė visai eilei organizacijų: 1. Augštųjų Mokyklų Moksleiviams Šelpti Dr-jos narys, pirmininkas ir faktinis reikalų tvarkytojas, 2. Lietuvių-Latvių Vienybės Dr-jos ilgametis Centro V-bos narys ir vienu tarpu tos dr-jos pirmininkas, 3. Lietuvos Vegetarų Dr-jos vienas iš steigėjų bei jos pirmininkas, 4. Užsienio Lietuviams Remti Dr-jos ir 5. Lietuvos Raudonojo Kryžiaus Valdybos aktyvus narys. Buvo veiklus ir kitose kultūrinėse, ekonominėse bei sporto organizacijose.

Vyresnės kartos kauniečiai, kurie dalyvaudavo visuomeniniame ir kultūriniame darbe, gerai prisimena velionį J. Vanagą. Jį visur buvo galima sutikti, ar tai būtų meno parodos atidarymas, ar literatūros vakaras, ar studentų korporacijos šventė. Jis mylėjo meną, turėjo daug draugų menininkų tarpe.

Savo šeimos J. Vanagas neturėjo, buvo nevedęs, bet visada mėgo ir rūpinosi jaunimu, ei-

davo jį jų tarpą ir dažnai pas save kviesdavosi studijuojantį jaunimą. Nemaža Lietuvos Universitetą baigusių studentų yra susilaukę iš jo didelės paramos mokslams išeiti. Ir šių eilučių autorius jos susilaukę sunkesnėse materialinėse būklėse dienoje studentaujant.

J. Vanagas kaip žmogus buvo labai geros širdies, dosnus, bet labai kuklus. Per visą savo gyvenimą stengėsi gyventi prasyminiai, mylėjo artimą ir buvo saulėtu pavyzdžiu sveikai gyvenančio, buvo vegetaras. Per ilgą savo amžių jokių žemiškų turtų nesukrovė, tik turėjo kuklius, puošnius namus, ir keturius šimtamėčius ažuolus.

Be Lietuvoje pasilikusių velionies giminių yra jų ir Amerikoje: architektas Vincas Meiliūnas ir Irena Steponavičienė. Australijoje gedi savo dėdės Jonas Meiliūnas, iš kurio apie velionį ir jo gyvenimą gavauplaresnių žinių. Bet jo bičiulių ir pažįstamų tiek Amerikoje, tiek Australijoje bei kitur yra šimtais. Su gilia pagarba ir liūdesiu prisimename tą šakotą visuomenės veiklę, didį lietuvių jaunūmenės rėmėją.

Ramiai ilsėkis gerasai žmogau ir tauris lietuvi savo Tėvų žemėje.

• J. Kazlauskas Income Tax pareiškimus pildo Dirvoje kiekvieną šeštadienį nuo 9 val. iki 2 val. po pietų, arba pagal susitarimą telef. RE 1-7222.

Parengimų kalendorius

Balandžio 24 d. Grandinėlės pavasario koncertas.

Balandžio 30 ir gegužės 1 d. ateitininkų 50 metų sukakties minėjimas - koncertas.

Gegužės 7 d. Dainavos "Vestuvės", rengiamos Bendruomenės I apylinkės.

Gegužės 8 d. motinoms pagerbti rengiama Neringos tunto sueiga.

Gegužės 14 d. JAV ir Kanados jaunųjų dainininkų ir kitų talentų konkurso koncertas, Rengia Dirva.

Gegužės 22 d. Vasario 16 Gimnazijai paremti vakaras, Rengia būrelių vadovai.

Birželio 4 d. Čiurlionio ansamblio dvidešimtmečio koncertas.

Birželio 12 d. Lituanistinės Mokyklos mokslo metų pabaiga.

CLEVELANDE ir apylinkėse

• Balandžio 24 d., 5 val. p. p., Slovėnų Auditorijoje, Grandinėlės šokėjai vėl pasirodo Clevelando lietuviškai visuomenei. Šioje programoje dalyvaus visas Grandinėlės kolektyvas (35 nariai), atlikdamas tautinius, klasikinius, išraiškos ir balinius šokius. Pati programa jau paruošta. Jos pirmasis sėkmingas atlikimas buvo vasario 7 d. Chicagos lietuviams.

Ši Grandinėlės pasirodymą ruošia Lietuvos universiteto ir šokėjų tėvų komitetai.

• Jaunieji "žaibo" klubo sportininkai šį savaitgalį viešėjo Chicagoje dalyvaujami krepšinio, tinklinio ir stalo teniso varžybose.

• Vaidilos Teatras buvo išvykęs į Toronto vaidinti "Mėlas šventykloje".

Parduodami namai

E. 79, netoli St. Clair, 6 šeimų plytinis, 6 gaso pečiai. Labai prieinamas. Parduoda dėl senatvės.

Kosciuszkos gatvė 6 k. vienos šeimos. Plytelių virtuve ir vonia. Mieg. žemai, o du aukštai. Gaso pečius. Labai geras pirkinys. Savininkas apleidžia miestą.

E. 78, netoli St. Clair, 9 k. vienos šeimos. 5 k. žemai, 4 aukštai. Savininkas išsiškėlia. Labai patogus.

E. 140, netoli Lake Shore Blvd., 6 k. vienos šeimos. Gaso pečius. Poilsio kambarys. Geras pirkinys.

Neff Rd. rajonas. 2 šeimų plytinis. Po 4 kamb. Plytinis garažas. Patogus pirkinys.

Loyd Rd. 3 miegamųjų ranch. 2 plytiniai garažai. Globokar Realty 986 East 74 Street Telef. HE 1-6607

Ieškoma moteris, sutinkanti palūti prie vaikų 3 ir 4 m. amžiaus po 3 val. kasdien. Duodam kambary ir primokam. Skambinti po 6 val. p. pietų MU 1-6585. (37)

RETA PROGA 2 namai ant vieno sklypo. Euclid Beach Grovewood rajonas

2-jų šeimų namas po 5 kambarius kiekvienam bute. Ir gražus 5 kambarių namas kieme. Gazo šildymas. 2-jų automobilių garažas. Geras stovis. Arti mokyklų ir susisiekimo.

ŠIRVAITIS WM. T. BYRNE REAL ESTATE 1535 Hayden Ave. KE 1-4080-namai MU 1-6100-įstaiga

20 metų tos srities praktika

Vokiečių radijų taisymas

TELEFUNKEN Authorized Factory Service

TELEFUNKEN HI-FI STEREO SETS

SCHWAB RADIO & T. V.

Sales and Service

11615 DETROIT AVENUE CLEVELAND 2, OHIO

Sandėlyje didelis pasirinkimas įvairiausių modelių

LAKEWOOD 1-4669

I. J. SAMAS JEWELER

Šveicariški ir geriausi Amerikos laikrodžiai. Laikrodžių taisymas. Brangenybės. Įvairus dovanų pasirinkimas.

7007 Superior Ave. Greta Ezella Theatre

Telef.: EX 1-3969. Bute: WA 1-2354

EAST CLEVELAND-EUCLID & SUPERIOR AVE.

SAVINGS EARN

OPEN EVERY SATURDAY UNTIL NOON

4%

SUPERIOR SAVINGS

ACCOUNTS INSURED TO \$10,000

HOME AND REMODELING LOANS

CORNER 68TH-SUPERIOR AVENUE

JAKUBS & SON

FUNERAL HOMES

Vėsinamas oras Jūsų patogumui

Della E. Jakubs & William J. Jakubs

Licencijuoti laidotuvių direktoriai ir balsamuotojai 35 metai simpatingo ir rimto patarnavimo.

6621 Edna Avenue EN 1-1763

936 East 185 St. KE 1-7770

Dirvą pasiūlyk savo kaimynui susipažinti

NAUJAI ATIDARYTA KIRPYKLA TORONTE HIGIENA

Vyrų, moterų ir vaikų kirpimas. Pigus ir mandagus patarnavimas.

Darbo valandos nuo 9 ryto iki 7 val. vakaro.

Trečiadieniais uždaryta.

2186 Dundas St. W. (kampas Roncesvalles) Savininkai CICENAL.

J.S.AUTO SERVICE

Sav. J. Švarcas

1254 Addison Rd. Cleveland 3, Ohio

Mašinų viršaus taisymas ir dažymas. Motorų, stabdžių patikrinimas ir taisymas.

24 hours towing

Atidaryta nuo 8 val. ryto iki 7 val. vakaro.

Dienos telef.: HE 1-6352

Nakties tel.: LI 1-4611

KAS IR KUR?

• **Augustinas Voldemaras**, buvęs Lietuvos Banko direktorium Zarasuose, mirė Chicagoje kovo 22 d.

• **Adelaidės lietuvių namai**, Australijoje, talkos būdu praplėsti įrengiant keturius naujus kambarius. Namų plėtimu ir toliau rūpinamasi, kad jie galėtų patenkinti Adelaidės lietuvių reikalavimus.

• **Melbourne**, Australijoje, veikia jaunųjų žurnalistų būrelis, kuriame dabar yra 13 narių. Jaunieji žurnalistai daugiausia reiškiasi Australijos lietuvių laikraštyje "Mūsų Pastogė".

• **Melburno jaunųjų žurnalistų seniūnas Algis Kazlauskas** ir jo brolis Karolis, studami į universitetą, abu laimėjo "Dafydd Lewis Trust" stipendijas. Ši stipendija yra viena pačių geriausių, nes ne tik moka universitetui ir knygoms, bet duoda dar studentui ir rankas penkis svarus savaitę be jokių įpareigojimų universitetą baigus. Ši stipendija ypač pravartu Karoliui, nes medicinos mokslas labai brangus. Algis taip pat gavo ir Viktorijos švietimo departament stipendiją. Iš šių dviejų stipendijų, žinoma, jis turės pasirinkti vieną.

• **Vytautas Šalkūnas**, Australijoje baigęs pirmuosius architektūros studijų metus, gavo Commonwealtho stipendiją.

• **J. Gumbulevičius**, Dirvos bičiulis iš St. Louis, Mo., siųsdamas metinę penumėratą atsiuntė ir \$5.00 auką.

• **Gabijos leidykla**, prieš dešimtmetį atidariusi pirmąjį lietuvišką knygyną New Yorke ir vėliau jį perleidusi į kitas rankas, po kelių metų pertraukos vėl grįžta į knygų platinimo darbą. New Yorko lietuviams pasigendant lietuviško knygyno, Gabija perima platinėti įvairių leidyklų knygas,

taip pat plečia ir liet. knygų paštų siuntinėjimą tiems, kurie savo vietovėse įsigyti lietuviškų knygų neturi galimybes. Naujasis Gabijos adresas yra šis: Gabija, 87-85, 95 Street, Woddhaven 21, N. Y.

• **Ignas Smetona**, gyvenęs Sibire, prašo atsiliiepti Jono Smetonos vaikus: Joną, Juozą, Albertą ir Edmondą. Rašyti šiuo adresu: J. Mikalauskas, 222 L St., So. Boston 27, Mass.

NEW YORK

Visi kviečiami į svarbų susirinkimą

Balandžio 3 d., sekmadienį, 12 val. 30 min., tuoj po pamaldų, Apiešikimo parapijos salėje, Brooklyn, N. Y. įvyksta lietuvių skautams remti organizacijos susirinkimas.

Vadovaujamas šiai organizacijai Komitetas nuosirdžiai kviečia į šį susirinkimą ne tik skautų tėvus, bet ir visus patriotiniai nusiteikusių lietuvių, kuriems rūpi lietuvių išlaikymas mūsų priaugančioje kartoje. Įvertinkime skautų gražius siekimus, jų patriotinius darbus išveiviniame gyvenime ir gausiau atsilankykime į susirinkimą mūsų jaunimo rėmimo klausimams aptarti.

Los Angeles lietuviai

Birutės Draugijos veikla

D. L. K. Birutės Draugijos skyrius švenčia savo trijų metų sukaktį. Draugijos skyrių įsteigė ir per tris metus labai sėkmingai vadovavo O. Pulkaunikiene. Jos taktiškumu ir draugiškumu buvo išaugintas gražus sugyvenimas ir didelis noras toliau dirbti artimo pagalbai.

Gaila, kad jos greitai neteksime. Šeimos reikalai privertė O. Pulkaunikiene išvažiuoti į Chicago. Nau-

Chicago jaunimėlis, atlikęs programą Eglutės žurnalo vakaro metu. Nuotraukoje prie stalo vaišinas Augiūtė, Lampsatyte, Šimaitytė, Jasaitis, seserys Vaičieliūnaitės ir kiti. Z. Degučio nuotrauka

Eglutės žurnalo parengime buvo ir "senimo", kuris džiaugėsi jaunųjų pasirodymais. Iš kairės: Eglutės redaktorė sesuo Paulė, konsulas dr. P. Daužvardis su ponija, prel. M. Krupavičius ir vysk. V. Brizgys. Z. Degučio nuotrauka

jąja pirmininke buvo išrinkta V. Andrašiūnienė, kuri savo malonių ir nuosirdžių būdu, tuoj įsigijo daug simpatijų narių tarpe. Jai padės valdybos narės: A. Pažiūrienė — vicepirmininkė, E. Skirmantienė — sekretorė, J. Radvenienė — kasininkė, A. Liudžiūnienė, V. Irlikienė — narės.

Trijų metų bėgyje draugija išsiuntė siuntinių už 1200 dolerių. Pasiūsta tikrai pagalbos reikalingiems žmonėms, kurie gyvena tokiose baisiose sąlygose, kad mes net negalim įsivaizduoti.

Birutiečių narių suauktais pinigais buvo remta daugybė lietuviškų kultūrinių reikalų. Remta visur, kur tik lietuviškas reikalas šaukė. Narių pastangomis surinkta ir išsiųsta į Vokietiją 254 dol. Vasario 16 d. Gimnazijai.

Ketvirtuosius metus pradedamos birutietės tikisi, kad visuomenė ir toliau jas remis ir padės joms tęsti artimo šelpimo darbą.

Gegužės 14 d. Catholic Women's Club patalpose rengiamas šaunus **kartūno** balius su įdomia programa, puikia muzika, staigmenomis, premija gražiausiai kartūno suknelei. Tikimasi, kad svečių bus daug, nes kartūno baliiu visu stropumu ruošiamasi. V. Irl.

NAUJAI PERSIORGANIZAVO LAKE HOTEL INC., ASBURY PARK, N. J.

Kovo 11 ir 12 dienomis įvyko "Anchor Room" atidarymas. Svečių atsilankė apie 200. Lake Hotel vedėju paskirtas majoras William R. Poppke. Todėl neuostabu, kad svečių tarpe dalyvavo nemažas skaičius uniformuotų marinų karininkų. Svečius linksmo vargonų muzika, o šokiams grojo orkestras.

Nauja Lake Hotel vadovybę sudaro: prezidentas — Edmundas Kubaitis, viceprezidentas ir sekretorius — Aleksandras Žemaitis, įždininkas — Charles W. Tisch, vietoje pasitraukusio Vytauto Tomkaus.

AUSTRALIJOS LIETUVIAI

Dainininkė Genovaitė Vasiliauskienė

Dainininkė Genovaitė Stanaitytė - Vasiliauskienė dažnai dalyvauja lietuvių ir australų koncertų programose Adelaidėje, Melbournė ir Sydnėjuje. Dainuoja radijo programose, įvairiose šventėse ir minėjimuose. Neperseniausiai, Vasario 16 minėjime labai šauniai pasirodė Melbournė.

Genovaitė Vasiliauskienė yra kilusi iš Griškabūdžio, Šakių apskr. Baigusi Skuodo Valstybinę Gimnaziją, dainavimą studijavo Kauno Konservatorijoje keturis metus Gedan ir Grigaitienės klasėse. Tretyje dainavimo studijas tęsė Hamburgo Konservatorijoje, dainavo operos klasėje. Daug koncertavo lietuvių stovyklose.

1949 m. atvyko Australijon, kur dvejus metus tęsė studijas Adelaidės Konservatorijoje ir pas dainavimo mokytoją A. Binkevičiūtę-Gučiūviene. 1950 metais vėl laimėjusi dainavimo konkurse I-ją vietą. Nuo 1957 m. dainuoja Valstybiniame Adelaidės Radiofone. Mokytoja Adelaids savaitgalio lietuviškoje mokykloje ir vadovauja jos chorui.

Linkėtina, kad ir toliau sėkmingai koptų dainininkės laiptais aukštyn, turintu lietuvių ir australų visuomenę aukštu meninio lygio dainavimu. A. Kr.

MUZIKINIS SUBATVAKARIS BOSTONE

Grįžtanti pavasario saulė jau buvo nusileidusi, kai rinkomės į ALT S-gos Bostono skryiaus namus ketvirtajam subatvakariui praleisti. Spėjimai pasitvirtino, kad Bostone gyvena ne vienas šimtas lietuvių, kuriems rūpi savi tautiniai ir kultūriniai reikalai.

Ketvirtajame subatvakari matėsi visa eilė veidų, kurie iki šiol tokio pobūdžio susirinkimuose nedalyvavo. Tai rodo, kad subatvakarių rengėjai įspėjo tautiečių mintį, lankytojų šeima auga ir įvairėja.

Ketvirtasis subatvakaris buvo muzikinis. Programos pradžioj St. Santvaras "įvesdino" komp. Jul. Gaidelį, duodamas pluoštą kompozitoriaus biografinių žinių, išvardindamas jo žymesnius veikalus, aptardamas jo kūrinių formą ir stilių ir pabaivoj tardamas, kad komp. Jul. Gaidelis yra daug gilesnė, turtingesnė ir spalvingesnė asmenybė, negu mes esame įpratę jį kasdieną matyti.

Komp. Jul. Gaidelis kalbėjo apie simfoninę muziką, priminė jos gimimą Italijoje, jos išsivystymą iš operinės uvertiūros į atskirą muzikos formą, palietė žymiuosius simfoninės muzikos kūrėjus, jų siekimus ir laimėjimus. Prisimindamas lietuvių simfoninę muziką, komp. Jul. Gaidelis apgalvestavo, kad ji tuo tarpu guli rankraščiuose, kad jos negalima išgirsti ir įvertinti, nors žinoma, kad mūsų kompozitoriai jau yra sukūrę visą eilę simfonijų (pats komp. Jul. Gaidelis neseniai baigė savo V-ją Simfoniją), simfoninių poemų ir smulkesnių to pobūdžio muzikos kūrinių.

Kalbos pabaigoj jis paaiškino apie savo simfoninę poemą Aliarmą, kurią į magnetofono juostelę įgrojo JAV Aviacijos Simfoninės orkestras Washington, D. C., diriguojant pulk. Howard asistentui, liet. kilmės dirigentui Jesulaičiui.

Aliarmas buvo ištiesai pademonstruotas, nors techniškas jo grojimas yra gana menkas, tikro ir pilno įspūdžio apie kūrinių nesudaro. Gaila, kad autorius negavo juostelės savo Scherzo, kuris neseniai buvo grotas New Yorke ir kriktykos labai palankiai įvertintas. Klausytojai komp. Jul. Gaideliui už tartą žodį ir pademonstruotą Aliarmą ilgai ir nuosirdžiai plojo.

Ketvirtojo subatvakario staigmena buvo dail. Vikt. Andriūšo pagerbimas. Kovo pradžioj sukako 30 metų, kai dailininkas pradėjo dirbti Valst. Teatre. Ta proga tas pats St. Santvaras

Balsas iš Sibiro sklinda

Angliškai-lietuviškas Tėvų Paulių I leidimas "Mary Save Us" — visas išspaudotas. Spausdinama antroji laida, kurios manoma atspausdinti dvigubai daugiau. Dėl to paskutinieji užsakymai buvo išpildyti kiek pavėluotai, nes antroji laida buvo platinimui parengta tik kovo 28 d.

Sibiro maldaknygės antros laidos platinimu ypač susirūpino Chicago ateitininkai, kuriems gražius paskatinimus yra davę lietuviai kunigai. Jos platinimą ten organizuoja Al. Satas, MAS Vakarų apygardos vicepirmininkas (2233 So. Central Park Avenue, Chicago 23, Ill.).

Jau sudaryta ir pasirašyta sutartis su prel. Dr. Kinnermanu išleisti maldaknygę vokiškai. Vertimu rūpinosi Tėvas Bernatonis, OF MCap, lietuvių sielovados vadovas Vokietijoje. Maldaknygė bus plačiai paskleista Eucharistinio Kongreso metu Miunchene.

Kęst. Trimakui. S. J. tarpininkaujant, baigiama ruošti ispanų vertimas. Tuo rūpinasi Tėv. Jose Espinoza, S. J., "Catholicismo" redaktorius. Spausdinamas bus populiariai ir pigia forma Equadore. Norint plačiau paskleisti ir leidžiama pigia forma. Vertimą baigia ruošti J. Malo, S. J.

Portugališka laida taip pat užtikrinta. Ateinančiais mėnesiais gausime dateles ir visuomenei paskelbsime. Portugališkas leidyns bus taikomas Brazilijai, ja rūpinasi F. Richtmannas.

Jėzuitas Jim Roche, S. J., buvęs Hollywoode žurnalistas, parašęs ne vieną filmų tekstą, iškėlė mintį "Marija, Gelbėk Mus" paversti filmu. "Marija Gelbėk Mus" mallos yra labai dramatinės ir duoda daug medžiagos ne tik maldai, mastymui, bet ir vaizdai, kurį nesunku paversti filmu, panašiai kaip "The Diary of Anne Frank".

Šiuose visuose darbuose man labai daug talkina K. Trimakas, S. J., besiruošias pirmoms šventoms mišioms, kurias laikys birželio mėn. už Lietuvos kankinių.

Antros angliškos laidos didesnius kiekius užsakydami galite rašyti man (105 Grand St., Brooklyn 11, N. Y.), nes aš iš leidyklos esu išderėjęs lietuviams platinotiems didesnes nuolaidas.

Ačiū visiems, padėjusiems pirmą laidą taip greit paskleisti po plačią Ameriką ir Kanadą. Turiu labai gražių atsiliepimų apie šį Sibiro kankinių dokumentą, bet apie tai parašysiu kitą kartą.

Kun. L. Jankus

Liūdesio valandoje brangaus vyro, tėvo ir uošvio

AUGUSTINO VOLDEMARIO

netekus, užjaučia ir kartu su šeima liūdi

Bartkų šeima

Š. m. vasario 20 d. mirė ir vasario 23 d. palaidota Kalvarijos kapinėse, Clevelande, Ohio, mūsų mylima motina ir senelė

A + A Konstancija Steponavičienė.

Širdingai dėkojame visiems mūsų kaimynams, organizacijoms, bendradarbiams, draugams ir pažįstamiems, pagalbėjusiems, prisidėjusiems bei pareiškusiems užuojautą mūsų liūdesio valandoje: šv. Jurgio parapijos klebonui ir kunigams, visiems aukojusiems gėles ir šv. miškas, "Dirvos" vyr. redaktoriui, Radijo Klubo reikalų vedėjui, grabnešiams, visiems atsilankiusiems koplyčioje bei lydėjusiems į kapines, visiems pareiškusiems užuojautas per spaudą, laiškais bei asmeniškai, šeiminkams už tvarkingai paruoštus pietus ir laidotuvių direktoriui.

Ačiū visiems.

Steponavičiai, Katkai ir Ilendai su šeimomis

apibūdino dail. Vikt. Andriūšo asmenį ir darbus (apie tai Dirvoj buvo atskiras str.), Subatvakarių rengėjai įteikė jam kuklią dovaną su bičiulių parašais, o p. Aldonai Andriūšienei rožių puokštę. Dail. Vikt. Andriūšiui tas pagerbimas buvo staigmena. Jis jautriai už tai padėjo rengėjams, o susirinkusieji jį sveikino karštais plojimais.

Nežiūrint, kad ketvirtasis subatvakaris buvo rengiamas per Juozines, o Juozys Bostone daugoka, dalyvių susirinko apie 60. Buvo ir trys Juozai — L. E. leidėjas Kapočius, Krutulis ir Dūda. Kai Just. Vaičiaitis juos viešai pasveikino, prie to sveikinimo prisijungė ir visi susirinkusieji. Muzikinis subatvakaris buvo tikrai įdomus ir praėjo tokio pat malonioj nuotaikoj, kaip ir anksčiau rengtieji.